

Az erdészeti főiskola tanári karának emlékirata a főiskola elhelyezése ügyében.

(A földmivelésügyi miniszter urhoz intézve.)

Nagyméltóságú Miniszter Ur! Kegyelmes Urunk!

Nagyméltóságod előtt kétségkívül ismeretes a magyar erdészet azon régi törekvése, hogy hazánk egyetlen erdészeti felsőbb tanintézete Selmeczbányáról Budapestre helyeztessék át.

Ezt a törekvést 10 évvel ezelőtt (1896-ban) az Országos Erdészeti Egyesület a magas kormány előtt is kifejezésre juttatta s azóta az erdészeti szakkörökben állandó a remény, hogy a nevezett egyesület feliratában részletes megokolással előadott közóhajunk előbb-utóbb megvalósul.

E remény 1905-ben, amikor a bányászati és erdészeti felsőbb szakoktatás 1904. évi reorganizációja kapcsán felmerült annak a szüksége, hogy intézetünk a fejlődéssel együtt emelkedő igényeknek megfelelő építkezésekkel kibővíttessék, főiskolánk tanári karát új akció kezdeményezésére készítette.

A főiskolai tanári kar tulnyomó többsége ugyanis abban a meggyőződésben volt és van ma is, hogy Selmeczbányán a főiskola nincs czélszerű helyen s ennél fogva erkölcsi kötelességének tartotta, hogy amikor nagyobb arányú új építkezések szüksége merült fel, a székhelyek kérdését szóvá tegye és lehetőleg döntésre vigye, nehogy majdan bárki is joggal vethesse rá azt a vádat, hogy a jelenlegi székhely hiányait és hátrányait a maga idején nem tárta fel s meggyőződése ellenére hallgatagon hozzájárult ahhoz, hogy főiskolánk nagyarányú új befektetésekkel hosszú időre Selmeczbányához kapcsolóttassék.

A kérdés nagy horderejére való tekintettel tanári karunk helyénvalónak látta mindenek előtt kikérni a szakkörök véleményét, hogy azután az összes véleményadásra illetékes tényezők nézetnyilvánításával kapcsolatosan terjeszthessük az ügyet a magas kormány döntése alá.

Ebből folyólag főiskolánk tanácsa 1905-ben a tiszteletteljesen idecsatolt emlékirattal járult a szakkörök elé, melyben a főiskola áthelyezését sürgető indokok kifejtése után, a székhelyváltoztatás kérdésében határozatot kért.

Emlékiratunknak az erdészetre vonatkozó részét a magyar erdészet tulnyomó többsége — mint régi óhajtásnak megújított kifejezését — örömmel fogadta és Országos Erdészeti Egyesületünk — melynek tagjai között hazánknak csaknem valamennyi szakképzett erdőtisztje ott van és erdőbirtokosaink is nagyszámmal foglalnak helyet — 1905. évi december hó 17-én Budapesten megtartott közgyűlésén 1896. évi határozatát megújítva, emlékiratunkkal egyetértőleg ismét kimondotta hogy „az erdészeti főiskola jelenlegi székhelye nem elégítheti ki azokat az igényeket, melyeket az erdészet egyetlen felsőbb tanintézetének székhelyétől okvetlenül meg kell kívánni,“ — „s szükségesnek tartja, hogy az erdészeti szakoktatás a bányászatitól teljesen elválasztassék és az erdészeti szakoktatás részére a fővárosban egyetemi színvonalon álló, minden szükséges segédeszközzel kellően felszerelt, önálló erdészeti főiskola létesítessék.“

Az Országos Erdészeti Egyesület ezen határozatából meggyőződést szerezve a felől, hogy tanári karunknak az erdészeti főiskolát illető álláspontjában hazánk erdészeti szakközönsége 1896. évi határozatához hiven, ma is osztozik és törekvésünk sikerét kész elősegíteni: reményteljes bizalommal fordulunk Nagyméltóságodhoz, mint erdészeti főiskolánk ügyeinek legfőbb intézőjéhez, teljes tisztelettel kérve, hogy mielőtt a főiskolánkon tervbe vett és már költségvetésileg is előirányzott új erdészeti és bányászati kémiai intézet építése megkezdetnék: méltóztassék erdészeti főiskolánknak régóta szőnyegen levő székhely-kérdését, a szaktanárok és az Országos Erdészeti Egyesület véleményének kegyes figyelembevételével, bölcs belátása szerint döntésre vinni.

A tiszteletteljesen alulírott tanároknak a székhely kérdésére vonatkozó véleményét főbb vonásaiban magában foglalja ugyan a bányászati és erdészeti főiskola áthelyezése tárgyában tanári karunk által mind a két szak közönségéhez intézett emlékirat — amelynek 1 példányát, az erdészetet illető részek aláhuzásával bátrak vagyunk idecsatolni, — de mivel az a kérdés erdészeti vonatkozású részeit nem fejthette ki elég behatóan és a közzététele óta felmerült eszmékkel nem foglalkozhatott: engedje meg Nagyméltóságod, hogy nézeteinket és érveinket az alábbiakban lehetőleg rövidre fogva előadhassuk.

A selmeczbányai erdészeti felsőbb tanintézetet tudvalevőleg nem az erdészeti szakoktatás és az ország általános erdészeti érdekei, hanem a kincstári bányászat szükségletei hozták életre. Első alapját a bányászati akadémián — a bányászathoz tartozó erdők helyes kezelése érdekében szükségessé vált „erdőgazdászati“ előadások képezték. Ezekből alakult ki 1807-től kezdődőleg lassu fokozatossággal az erdészeti akadémia, *a nélkül, hogy megalapításánál az erdészeti szakoktatás specziális igényei komoly mérlegelés tárgyát képezték volna.* Akkoriban a bányászat érdekei domináltak s az erdészet jó ideig csak mint a bányászat „elkerülhetlen“ szükséglete szerepelt. Az erdészet első tanára — Wilckens — 1809-ben teljes őszinteséggel bejelentette, hogy Selmeczbányát erdészeti tanintézet létesítésére nem tartja alkalmas helynek, s az ő halála után ugyanezt hangoztatta Lang főerdőmester, helyettes tanár is, aki hazánkban valamely alkalmas helyén egy gazdasági tanintézettel kapcsolatos erdészeti tanintézetet hozott javaslatba: jelentéseik azonban nem vezettek célhoz. Langot — talán éppen nyílt fellépéséért — mellőzték és a Wilckens helyét Feistmantel Frigyesselel töltötték be, aki 1836-ban kelt jelentésében alapul véve, hogy „az erdészet a bányamivelésre nézve rendkívül nagy fontossággal bír,“ annak a programmszerű elvnek adott kifejezést, hogy „a selmeczbányai erdészeti tanintézetnek sohase legyen célja általános erdészeti képzettséggel bíró erdőgazdákat nevelni, sem pedig az erdészeti oktatást a bányászati akadémia hallgatóitól elvonni és éppen ezért, a míg Selmeczbányán bányászati akadémia létezik, az erdészeti tanintézet megfelelő helye is ott van.“ Ez az akkori viszonyoknak és közfelfogásnak tagadhatatlanul megfelelő, de az erdészeti szakképzés szempontjából igen mostoha s a jövővel egyáltalán nem számoló felfogás uralta az intéző köröket az erdészeti tanintézet keletkezésétől több mint egy fél évszázadon át s e hosszú idő alatt annyira gyökeret vert, hogy az erdészeti szakoktatás önállósítását és célszerű elhelyezését az erdészet tanárai sem feszegették.

1867-ig egy tanár 1—2 segéddel tanította az erdészetet és daczára annak, hogy 1846-ban az erdészeti tanintézet is megkapta az akadémia czimet, alárendeltsége s mellőzöttsége oly kevésbé változott, hogy 1867-ben, amikor a Lajtán túl már 1 önálló

erdészeti akadémia (Mariabrunn) és 4 erdészeti iskola (Aussee, Weisswasser, Prága, Grác) volt működésében, a mi erdészeti akadémiánk az igazgatóság akkori jelentése szerint alig állott „a közönséges erdésziskolák színvonalán” s „egyáltalán nem (volt) alkalmas arra, hogy olyan erdészeket neveljen, kiktől az ország zilált erdészeti viszonyainak rendezését és fejlesztését sikerrel várhatná.”

A körülmények azonban a magyar erdészeti szakoktatásra nézve még akkor is oly kedvezőtlenek voltak, hogy a magyar erdészeti akadémia első rendes tanára — a mi „nagy Wagner Károlyunk” — is csak a régi tradíciókkal való teljes szakítástól óvakodva, s a takarékoságot — mint maga mondá — egészen a cél kockázatásáig szem előtt tartva mert hozzáfogni az erdészeti akadémia 1867. évi reformjához, megelégedve azzal, hogy az előbb 1 rendes tanárból, 1 segédtanárból és 1 gyakornokból állott erdészeti tanári személyzet létszáma 1 rendes és 1 segédtanárral szaporitassék s a 300 kh. terjedelmű kisiblyei tanulmányi erdő kezelése az akadémiára legyen bizva.

Ehhez hasonló lassu fokozatossággal s a technikai tárgyak körében még mindig a bányászattal való erős közösség nyűgével fejlődött akadémiánk továbbra is, és miután csekély számú tanárait szakunk nagy elmaradottságának utánpótlása teljes mértékben lekötötte, az erdészeti tanárok számának kellő emelését pedig egyelőre remélni sem igen lehetett: sok ideig továbbra sem eshetett szó arról, hogy az erdészeti szakoktatást a bányászatitól függetlenítsék, s az erdészeti akadémiát alkalmasabb városba helyezték át.

A mikor azonban szaktanításunk színvonala, első tanáraink kised csapatának páratlanul buzgó munkássága révén, kiemelkedett az előrehaladottabb külföld utánpótlásánál egyébire alig terjedhető kezdetlegességből s hazai erdőgazdaságunk rohamosan emelkedő jelentősége erdészeti szaktudásunk önálló fejlesztésének szükségét is kezdte beleoltani a köztudatba: szakköreinkben fokozott erővel újra éledt az erdészeti szakoktatás teljes önállósításának és célszerűbb elhelyezésének érzete, s a midőn az időközben megizmosodott Országos Erdészeti Egyesület 1896. évi közgyűlésén akadémiánk ügye szóba hozott, közfelfogásként

nyilvánult meg az a meggyőződés, hogy *szakoktatásunknak a bányászati szakoktatással fennálló természetellenes közösségét — mint önálló haladásunk egyik súlyos akadályát — meg kell szüntetni és akadémiánkat igényeinek megfelelő városba kell áthelyezni.*

E felfogás első része nem igen szorul indoklásra, mert a bányászati és erdészeti szakoknak egymástól nagyon különböző természetétől önként következik, hogy úgy az erdészeti mint a bányászati szakképzés csak akkor lehet czélszerű és tökéletes, ha nemcsak a legszorosabb értelemben vett szaktárgyak, hanem a különböző mértékben igényelt alap-tudományok, valamint a mindkét szakon alkalmazott, de nem azonos célokból szükségelt technikai segédtudományok is a szakok speciális igényeihez alkalmazva, külön adatnak elő, nem pedig közösen, közös szempontokból, amelyek a speciális igényeket itt is ott is csak korlátolt mértékben elégítik ki.

Az a közösség tehát, mely a bányászati és erdészeti szakoktatás között a fentiekben vázolt módon keletkezett, az erdészeti akadémia szervezésével tulajdonképpen mind a két szakra nézve békóvá vált, de terhét kezdetben önként érthetőleg csak a gyengébb, az ujszülött erdészeti szak érezte, s ennél fogva eleinte a különválasztásért csak az emelt szót. Ma azonban már *a bányászat szakközönsége is a szétválasztást sürgeti, mint olyan kelleket, mely a bányászati szakképzés akadálytalan fejlődése érdekében is elengedhetlenül, szükséges.* E tekintetben tehát ma egyetért mind a két fél s nem lehet kétségünk az iránt, hogy hazánk e két igen jelentékeny gazdasági ágazatának jól felfogott érdekeit előbbre vinni igyekvő közös óhajításuk a magas kormánynál is visszhangra talál.

A bányászati és erdészeti főiskola szétválasztását — mint előbb is bátrak voltunk említeni — az Országos Erdészeti Egyesület és vele egyetértőleg a teljes tisztelettel alulirott erdészeti tanári kar is, *erdészeti főiskolánk székhelyének czélszerű áthelyezésével* kívánja kapcsolatba hozni.

Ebbeli törekvésünk — a fentiekből kitetszőleg — megegyezik a selmeczi erdészeti tanintézet legelső tanárainak — Wilckensnek és Langnak — már intézetünk alapítása idején kifejezett

abbeli véleményével, hogy Selmezbánya erdészeti tanintézet létesítésére nem alkalmas hely.

E két szakember véleményét első sorban Selmezbánya környékének változatos erdőkulturák bemutatására alkalmatlan termőhelyi viszonyaira s erdőhasználati és ipari példákban ma is nagy szegénységére alapította, de a Wlickens jelentéséből világos, hogy Selmezbányát máskülönben sem tartotta az erdészet sikeres tanítására alkalmas helynek. És valóban: ha Selmezbánya előnyeit és hátrányait kizárólag az erdészeti szakoktatás és nevelés szempontjából mérlegeljük: ma is a Wilckens álláspontjára kell helyezkednünk.

A székhely-kérdés mérlegelésénél nézetünk szerint egyfelől az elméleti és gyakorlati szakképzés sikere, másfelől az intézet tudományos fejlődése és ismeretterjesztő hatása tekintetében meglevő és várható előnyök és hátrányok veendő birálat alá.

A szakképzés gyakorlati része tekintetében Selmezbányát — erdős környékére való tekintettel — némelyek alkalmas székhelynek tartják, de e nézet hívei sem vehetik tagadásba, hogy hátrányai ebből a szempontból is igen nagyok.

Ami erdő ugyanis a város közeli környékén van, az tanulságos látnivalókban éppen a szemléltetést leginkább szükségessé tevő modern erdőgazdasági ténykedések terén igen szegényes és a leginkább kézügybe eső részek gazdasági viszonyai annyira kedvezőtlenek, hogy a gyakorlati oktatás céljaira legalább erdőművelési és erdőhasználati szempontból megfelelő tanulmányi pagonyhoz főiskolánk maig sem juthatott. Jelenlegi tanulmányi pagonyunk a követelményeknek semmiképen sem felel meg, miután klimatikus viszonyai felette kedvezőtlenek, állományai silányok, területe szerfölött csekély és olyan környezetben fekszik, hogy területének kibővítése után is csak hosszú évtizedek múlva lehetne igazán tanulságos pagonynyá alakítani.

A Selmezbányát környező erdők tehát tanulmányi szempontból korántsem mondhatók olyan nagy jelentőségűeknek, hogy az erdészeti főiskola idekapcsolását egymagukban indokolhatnák.

Ha a kérdést ebből a szempontból kellene eldönteni, akkor sokkal alkalmasabb székhelynek mondhatnók pl. Kassát, Besztercebányát, vagy M.-Szigetet, amelyek nemcsak tanulságos erdei kirán-

dulások tekintetében, hanem egyébként is jóval többet biztosíthatnának, mint Selmezbánya.

A kérdés lényege azonban nézetünk szerint nem ezen nyugszik, miután *itt nem egy praktikus erdészeti fogásokat tanító alsóbbrendű szakiskoláról, hanem egy gyakorlati irányban működő tudományos intézetről van szó*, melynek fő feladata abban áll, hogy az erdőgazdaság minden ágának tudományos alapon nyugvó tanítása útján növendékeinek a gyakorlati szolgálathoz megadja a tudományos gondolkodás kulcsát és azzal egyfelől a gyakorlat gyors és tudatos elsajátítására s a gyakorlati fogások alkalmazhatóságának a körülményekhez mért helyes megítélésére, másfelől a szakbeli ismeretek önálló fejlesztésére és az erdőgazdasági tevékenység cél tudatos irányítására képesítse. A gyakorlati szakképzésben — mint bármely más gyakorlati irányú tudományos intézet — ez is csak a gyakorlati tevékenységhez való előkészítést és a gyakorlati érzék fejlesztését tekintheti feladatának, miután arról, hogy kész gyakorlati szakembereket neveljen, a dolog természeténél fogva szó sem lehet. Az elméleti képzés terén azonban az előbbiekből érthetőleg meg kell adni minden szakkérdéshez a biztos tudásra vezető tájékozottság és ennek érdekében a lehetőségig gondoskodni kell mindazon kellékekről, amelyek a látókör szélesbítését s az intelligencia fokozását szolgálják.

Ezeket tartva szem előtt, világos, hogy *erdészeti főiskolánk székhely-kérdésének döntő tényezője nem az erdők közelségében, hanem abban keresendő, hogy az intézet céljához alkalmazott tudományos szakképzés összes kellékei hol találhatóak fel*; hogy, hol van meg tehát mindaz, ami főiskolánk képző és nevelő hatásának erősítéséhez, valamint az előbb még nem is érintett tudományos fejlődéséhez és kulturális sikereinek fokozásához kívánatos és illetőleg szükséges.

Távolról sem szándékunk ezzel azt mondani, hogy a gyakorlati szolgálatra való előkészítéshez tagadhatatlanul nélkülözhetlen erdei gyakorlatok egészen mellékesek, de igenis ki akarjuk emelni nyomatékosan, hogy nem az erdők közvetlen közelsége a döntő tényező s ennél fogva nem helyes annak döntő jelentőséget tulajdonítani.

Azt az erdei gyakorlatot, aminek megadására főiskolánk

valóban hivatott, — mint az előhaladottabb külföld példái is mutatják — jó közlekedési viszonyok mellett s megfelelő tan- és órarend révén meg lehet adni az iskola székhelyétől távolabb fekvő erdőkben is, ellenben az elméleti képzés a főiskola székhelyéhez van kötve, s jórészt a székhely tudományos és kulturális viszonyaitól függ, hogy az intézet tudományos és ismeretterjesztő hatásának mennyiben felelhet meg, s fiatalságának általános intelligenciája, valamint a szolgálat tágabb követelményeinek betöltésére is képesítő kulturális és szociális érzéke s ipari és kereskedelmi tájékozottsága milyen színvonalat érhet el.

Olyan város tehát, ahol a viszonyok sem a fiatalság általános műveltségének és gazdasági képzettségének fokozására, sem a tudományos munkásság erősítésére és élénkítésére, sem az erdészeti ismeretek szélesebb körű terjesztésére nem alkalmasok, főiskolánk számára semmi esetre sem mondható megfelelő székhelynek, bármennyi erdő környezze is. Ebből a meggyőződésünk szerint helyes álláspontból indulva, jelenlegi székhelyünkről a legjobb akarattal sem mondhatunk kedvező ítéletet.

A gyakorlati szakképzés szempontjából tagadhatatlanul van némi előnye, amennyiben a felvidéki tanulságos erdőgazdaságokhoz elég közel fekszik és bizonyos tanulmányi célokra a környéken levő erdők is alkalmasok; nem tagadható hátrányára esik azonban ebből a szempontból is, hogy az erdészeti ipar és kereskedelem helyszíni tanulmányozására, valamint a nemzetgazdasági és szociális ismeretekben való közelebbi tájékoztatásra jóformán semmit sem nyújt s elszigetelt fekvése és kedvezőtlen vasuti összeköttetése hazánk távolabb eső erdővidékeinek rövid idő alatti meglátogatását nehezíti. Ebbeli hátrányai az előbb jelzett előnyöket annyira ellensúlyozzák, hogy a mérleg alig billenhet Selmezbánya javára, különösen, ha azt a nem mellőzhető körülményt is figyelembe vesszük, hogy a főiskolai gyakorlati szakképzés célszerűbb megoldása érdekében a jövőre hazánk különböző erdővidékein több és egy-egy helyen behatóbb gyakorlat tartása lesz kívánatos, melyekkel a többé-kevésbé korlátolt és a látókör szélesítésére nem eléggé alkalmas székhelyi gyakorlatozás jelentősége csökken, ellenben a székhely központi fekvésének és jó közlekedési viszonyainak fontossága lényegesen emelkedik.

Ha pedig a székhely-kérdésnek az előbbinél elhatározóbb jelentőségű többi szempontjaiból indulunk ki: határozottan ki kell jelentenünk, hogy *Selmeczbánya a követelményeknek egyáltalán nem felel meg, s e tekintetben kedvező reményekre a mai viszonyok után elképzelhető jövője nem jogosít.*

Selmeczbánya létfeltételei tudvalevőleg a bányászatban gyökereznek. A bányászat teremtette meg, annak fellendülésével fejlődött, de azzal együtt hanyatlik is. Elszigetelt fekvésénél s egyébként is kedvezőtlen viszonyainál fogva ipara és kereskedelme nem fejlődhetett olyan mértékben, hogy a város virágzását biztosíthatná s emiatt a bányászatnak már régóta észlelhető hanyatlásával a város — az állam áldozatkész támogatása dacára — visszamaradt, hanyatlásnak indult — élénken bizonyítva, hogy ahol az anyagi fejlődés főbb feltételei nem erősödhetnek, ott egy főiskola a város elmaradását, hanyatlását nem gátolhatja meg.

A várossal együtt természetesen hanyatlik, szegényedik a lakossága is, s az általánossá váló szegényedés annyira megbénít minden haladást, hogy a város úgy gazdaságilag, mint társadalmilag és kulturintézmények tekintetében messze elmaradt a kedvezőbb viszonyok között élő vidéki városok mögött. Sajnos de való, hogy Selmeczbánya mai helyzetében sok kisebb vidéki városunkkal kelhetne győzedelmes versenyre.

Külseje és élete egyaránt az ósdiság és a szegénység benyomását kelti. Nincs jóformán semmije, amivel legalább az ifjuság kulturális érzékét és általános intelligenciáját fokozhatná. Ellenkezőleg: nyomasztó anyagi és kulturális helyzete s kicsinyes élete visszatükröződik főiskolai fiatalságunk életében és felfogásában is. És ez igen természetes, mert hiszen *Selmeczbánya abból, ami a jó ízlést nemesítené, az intelligenciát fokozná, a szemhatárt bővítené, a szellemi munkásság szeretetét az intézeten kívül is gyarapítaná s az életben a fiatalságunkra váró gazdasági és szociális tevékenység iránti érzéket és képességet erősítené, vagy semmit vagy csak igen keveset nyújt; ellenben akaratlanul gyámolítja az elparlagiasodás iránti hajlamokat s szaporítja azoknak a számát, akik hazánk, szakunk és saját maguk hátrányára szűk látókörrel és igen hiányos kulturális érzékkel lépnek szolgálatba,*

Ezekhez a végre önmagukban is nagyon sokat mondó hát-

rányokhoz egyáltalában nem kicsinyelhető súlylyal csatlakozik még az a körülmény is, hogy *főiskolánk Selmezbányán a szó teljes értelmében el van szigetelve mindazoktól a rokon tudományokat művelő intézetektől és mindazoktól a szakköröktől, amelyekkel céljainak sikeres szolgálata érdekében állandó szoros kapcsolatban kellene állania*, és olyan helyzetbe van szorítva, amelyben *abbeli óhajtásunk sem valósulhat meg, hogy intézetünket a kenyérkeresetből tanulókon kívül mások — különösen pedig nagyobb erdőbirtokosok gyermekei — is látogassák, akiknek szakunk iránti belsőbb érdeklődése hazánk erdőgazdaságának és az erdészet sikereinek egyaránt nagy hasznára lehetne.*

Hogy ez az elszigeteltség főiskolánk céljainak sikeres szolgálatát egyébként is mennyire bénítja, annak ecsetelése kedvéért e helyen csak három fontosabb körülményt kívánunk kiemelni.

Egyik az, hogy a rokon tudományos köröktől és intézetektől távol élve, meg vagyunk fosztva mindazoktól az előnyöktől, amelyeket ama tudományos körökkel és intézetekkel való közelebbi és gyakoribb érintkezés biztosít és ezzel *ugy tudományos munkálkodásunk, mint érvényesülésünk nagy mértékben meg van nehezítve.*

A másik az, hogy az erdészeti, faipari és fakereskedelmi szakköröktől is elszigetelt helyzetünkben *az erdészet szolgálati tevékenysége s az erdészetet közlelő ipar és kereskedelem alakulásai felől szinte lehetetlenség, állandóan olyan beható tájékozottságot szereznünk, aminő a gyakorlati szakképzés érdekében szükséges, s e mellett az erdészet társadalmi tevékenységében való szereplésünk is sok akadályt szenved.*

A harmadik pedig az, hogy az erdészeti szolgálat kisebb központi szerveitől is, el lévén választva: *főiskolánk az erdészeti szaktudományok intenzivebb művelése, és a tanárképzés biztosítása érdekében hovatovább égetőbb szükségge való magántanári intézményt nem vagyunk képesek meghonosítani.*

A hátrányok e hosszú sora után szinte fölöslegesnek látszik, de a helyzet teljes megvilágítása kedvéért mégis helyénvalónak látjuk Nagyméltóságod figyelmét legalább felhívni az idecsatolt emlékiratunkban elég részletesen ecsetelt ama szomorú állapotokra is, amelyek Selmezbányát az *egészségügyi viszonyok, vala-*

mint a *diáklakások, ivóvíz, téli fürdő, szórakozási helyek* és a *megélhetés* tekintetében jellegzik.

Amit előadtunk, azok a tények meggyőződésünk szerint elég nyomatékosan igazolják, hogy *erdészeti főiskolánk Selmezbányán nincs a maga helyén s ennél fogva itthagya s újabb építkezésekkel való iderögztése csak Selmezbánya érdekében lehet indokolt.* Nem habozhatunk azonban nyíltan kifejezni, hogy amikor hazánk egyetlen erdészeti főiskolájának kétségkívül országos érdeket képező jövőjéről van szó, akkor *Selmezbánya város érdekeit nem tekinthetjük olyan tényezőnek, amely erdészeti főiskolánknak alkalmasabb városba való áthelyezését megakaszthatná.* Az áthelyezés folytán Selmezbányára eső veszteség kétségkívül nagy, de nem országos s egyáltalán nem pótolhatatlan, míg ellenben *erdészeti főiskolánk idelánczolása következményeiben pótolhatatlan országos veszteséget jelent, mert hazánk egyik legfontosabb gazdasági ágát fejlődésének legfőbb alaptételeiben gyengítené.*

E felfogásnak adott kifejezést — mint említettük — már két ízben az Országos Erdészeti Egyesület is, ismételten bizonyóságot téve afelől, hogy erdészeti főiskolánk áthelyezését nemcsak mi — tanárok — kívánjuk, hanem a gyakorlati szolgálatban levő magyar erdőtisztikar is szükségesnek tartja. Erre támaszkodva nem is foglalkozunk tehát tovább Selmezbánya még ki nem meritett hátrányainak felsorolásával, hanem áttérünk a kérdés azon második fontos részére, hogy erdészeti főiskolánkat hova és milyen kötelékben vélnők a legcélszerűbben áthelyezhetőnek.

Erre nézve mindenekelőtt az Országos Erdészeti Egyesülettel egyetértő ama meggyőződésünknek adunk kifejezést, hogy a *mai viszonyok között, hazánk egyetlen erdészeti főiskolájának legjobb székhelye Budapest lenne.*

Ez idő szerint ugyanis főiskolai szakképzésünk és tudományos haladásunk főbb feltételeit hazánk városai közül Budapest biztosíthatja a legtökéletesebb mértékben.

Nem tagadjuk, sőt sietünk kijelenteni, hogy Budapesten sem kapunk meg mindent hiánytalanul, de ez Budapest ellen mit sem bizonyít, mert olyan városunk, ahol az erdészeti főiskola minden kelléke hiánytalanul meg volna, ez idő szerint egyetlen egy sincs.

Viszont azonban nincs olyan városunk sem, ahol a székhely-

kérdés mérlegelésénél legnagyobb súlyjal bíró követelmények olyan mértékű kielégítést leheltnének, mint Budapesten.

Budapest ellen komoly érv gyanánt csak az hozható fel, hogy ott a gyakorlati szakképzés bizonyos nehézségekbe ütközik. Ez az erdei kirándulásokkal kapcsolatos gyakorlatokra annyiban tényleg áll, hogy félnapos gyakorlatokra alkalmas közelségben Budapest mellett kevés erdőt találhatunk; viszont azonban az erdészetet közlelről érdeklő ipar és kereskedelem, valamint az erdész műszaki szolgálati körébe vágó számos tanulságos dolog bemutatására Budapest kiválóan alkalmas, s emellett az erdei gyakorlatok tekintetében is sokkal előnyösebb hely, mint aminőnek első tekintetre látszik, mert a környéken levő erdők ugy erdómivelési, mint erdőhasználati és erdőrendezési szempontból sok tanulságos látnivalót nyújtanak s Budapest szerencsés fekvése és minden irányban kedvező vasuti összeköttetése nagyon megkönnyíti, hogy a tanrendbe könnyen beilleszthető 1—2 napos kirándulások révén hallgatónk gyakorlati tájékozottságát minél kiterjedtebbé tehessük. Ezek a kirándulások a tanulás költségeit emelni fogják ugyan, de az nem eshetik Budapest hátrányára, mert a gyakorlati képzés módjának fennebb említett szükségszerű módosítása a hallgatóságot a jelenlegi rossz székhelyen is fogja terhelni legalább annyi, de esetleg több kiadással is.

Ami pedig az erdészeti főiskolának szükséges tanulmányi pagonyt illeti, Budapest ellen amiatt sem tehető komoly kifogás, mivel a gödöllői erdőhivatal kerületének Budapesthez közelebb eső részeiből e célra megfelelő területet bizonyára lehetne kapni.

Nehézséget inkább az erdészeti főiskolához lehetőleg közel létesítendő erdészeti botanikus kert, csemetekert, faiskola és kísérleti tér megszerzése okozhatna, de ugy véljük, hogy az erdészeti felsőbb szakoktatás kérdésének helyes megoldása ezen a nehézségen nem akadhat fenn. Ami áldozat ehhez és az áthelyezés egyéb költségeihez szükséges, azt meggyőződésünk szerint az áthelyezéssel elérhető előnyök rövid időn bőséges kamatozással kárpótolnák.

Mert nem lehet kétség afelől, hogy hazánk élettevékenységének gócpontjában — ahol a művelődés és a tudományos munkálkodás minden feltétele megvan és ahol főiskolánk s tanári

karunk az érvényesülés kellékeivel együtt mindent feltalálhat, amit a fennebbiekben a székhely legfontosabb kellékei gyanánt kiemeltünk, — főiskolánk rövid idő alatt élénk lendületet nyer, aminek hasznos eredménye a magyar erdőgazdaság színvonalának gyorsabb emelkedésében csakhamar megnyilvánul.

Ezek a körülmények bátorítottak arra, hogy erdészeti főiskolánknak Budapestre való áthelyezését kérjük, olyan időben, amikor a közvélemény láthatólag inkább a tudományos oktatás decentralizációja mellett foglal állást.

Mi is számoltunk ezzel az elvvel komolyan és nincs okunk elhallgatni, hogyha ama fejlődöttebb vidéki városaink közül, amelyeket a fentiekben az erdészet gyakorlati tanítása szempontjából Selmeczbányánál alkalmasabb helyeknek jeleztük (Kassa, Besztercebánya stb.), valamelyik olyan *egyetemi város* volna, ahol rokon tudományos szakokat (műegyetemet, vagy gazdasági egyetemet) és egyébként is megfelelő fejlődési feltételeket találhatnánk: habozás nélkül amellet foglaltunk volna állást.

Ezt nyíltan kijelenthetjük már azon okból is, mivel magunk is azon a nézetben vagyunk, hogy hazánk élénkebb fejlődésű vidéki góczpontjait tudományos intézetekkel is erősíteni kell. *A decentralizációt azonban csak úgy tartjuk célravezetőnek, ha az iskolák szükségleteivel mindenben behatóan számol és különös súlyt helyez arra, hogy az együttesen több sikerrel működő erőket ne forgácsolja szét, hanem lehetőleg egyesítse akként, hogy az egymással közeli rokonságban álló tudományszakokból egyetemi főiskolákat, illetőleg csonka egyetemeket létesít.* Nem szorul ugyanis részletes bizonyításra, hogy ha a rokon tudományszakok más és más városokba helyezett önálló főiskolák létesítése útján egymástól elszigeteltetnek, akkor működésük sem a fiatalság kiképzése, sem a tudományok előbbre vitele, sem pedig a gyakorlati életre egyébként is befolyó gyakorlati hatása tekintetében nem lehet annyira eredményes, mintha egymás mellett működve, egymásra termékenyítő hatással lehetnek, egymást mindenben megértve erőteljesebben gyámolíthatják és hallgatóikat is a vállvetett munkálkodás szellemében nevelhetik.

Épp ezért erős meggyőződésünk, hogy *erdészeti főiskolánk is csak akkor lesz képes feladatát minden vonatkozásában teljes*

sikerrel betölteni, ha egyéb kellékeinek lehető biztosítása mellett a rokon tudomány-szakokat művelő felsőbb tanintézetekkel — nevezetesen egy műegyetemmel vagy gazdasági egyetemmel — legalább közvetlen közelségbe juthat. Arra törekszünk tehát, hogy ez megvalósuljon és miután Selmeczbánya a fentiekben jellegzett helyzeténél fogva egyáltalában nem alkalmas arra, hogy főiskolánknak ugyanezen helyen egyetemmé való kiegészítését kérhessük, másrészt pedig vidéki városaink között olyan egyetemi város, ahol akár műegyetem, akár gazdasági egyetem léteznék még nincsen: mindezeknél fogva célunkat ez idő szerint csak úgy érhetnők el, ha főiskolánk Budapestre helyeztetnék át.

Nem a tulhajtott centralizálásra való hajlam vezet tehát, midőn erdészeti főiskolánknak Budapestre való helyezését kérjük, hanem az adott helyzet, mely nem nyújt lehetőséget arra, hogy intézetünk sikeresebb működésének feltételeit valamelyik életerősebb és kulturális intézményekben gazdagabb vidéki városban is fellelhessük.

Erdészeti főiskolánknak Budapestre helyezését az Országos Erdészeti Egyesület olyképpen kívánja, hogy ott „egyetemi színvonalon álló, minden szükséges segédeszközzel felszerelt, önálló erdészeti főiskola létesíttessék.”

A szakközönséghez intézett 1905. évi emlékiratunkban ugyanilyen értelmű kívánságnak adtunk kifejezést mi is, miután úgy véltük és véljük most is, hogy a szakoktatási tárgyak rokonságánál fogva hozzánk különben elég közel álló műegyetemmel sem léphetnének közelebbi kapcsolatba anélkül, hogy legalább kezdetben az erdészeti szakképzés érdekei ne szenvedjenek.

Időközben azonban felvetődött az az eszme, hogy Budapestten egy a mezőgazdasági, állatorvosi, erdészeti és kulturmérnöki fakultásokat magába foglaló gazdasági (helyesebben földművelési) egyetem létesíttessék.

Ez a körülmény arra késztet, hogy a tisztelettel idecsatolt emlékiratban elfoglalt álláspontunkat némileg módosítsuk.

A gazdasági egyetem eszméjét ugyanis olyan értelmű szervezettel, aminővel az állatorvosi főiskola rektorának Nagyméltóságod előtt kétségkívül ismeretes ez évi megnyitó beszédében tárgyaltott *részünkről is osztjuk*, mert erős meggyőződésünk, hogy

hazánknak — mint földmivelő államnak — feltétlen és elodázhatlan szüksége van olyan tudományos intézetre, ahol:

a földmivelés szolgálatában érvényesíthető gazdasági és technikai tudományok összessége egyetemi szintvonalon álló tudományos művelésben részesülhet;

ahol a rokon gazdasági szakok között ma sokszor tapasztalható áldatlan széthuzást a sikeres tevékenység érdekében annyira szükséges vállvetett munkásság válthatja fel;

ahol a kölcsönös megértéssel együtt működő rokonszakoknak egymásra gyakorolt termékenyítő és serkentő hatása a gazdasági tudományok összes ágaiban az önálló haladás babéraiért versengő élénk tevékenységet tarthat fenn;

ahol az egyes szakok számára nemcsak tudományosan képzett szakemberek, de önálló tudományos munkásságra képesített tanerők is nevelhetők,

és ahonnan — mint gazdasági tanulmányainknak vonzó fókuszából — a folyton haladó tudás termékenyítő világossága kétségkívül nemcsak a kenyérért tanulókra, de intelligenciánk más rétegeire is szétáradhatna, hogy elvigye mindenüvé gazdasági haladásunk legfőbb eszközét: a helyes gazdálkodás ismeretét.

Nem hiszszük, hogy az érdekelt szakok ne üdvözölnék egyhangu örömmel ezt az eszmét és meg vagyunk győződve, hogy Nagyméltóságodban, aki hazánk gazdasági fejlődéséért anyagiakban és szellemiekben egyaránt páratlanul sokat tett, szintén erős pártolóra talál.

Ugy tekintjük tehát, mint közeli megvalósulásra született eszmét s ennél fogva nem késhetünk kifejezésre juttatni, hogy *erdészeti főiskolánknak ilyen egyetembe való bekapcsolását*, abban az esetben, ha a kapcsolat az egyetemeink fakultásai között fennálló teljes paritással létesítettnek s szakképzésünk és tudományos munkálkodásunk igényei kellő kielégítést nyernének, *szakunkra nézve is a legszerencsésebb megoldásnak mondhatnók.*

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy részünkről a gazdasági vagy helyesebben földmivelési egyetemet gazdasági technológiai fakultással is kiegészítendőnek véljük, mert a mi viszonyaink között felette kívánatos, hogy erdő- és mezőgazdasági nyersterményeink rendkívül kiterjedt ipari feldolgozási módjainak alapos és

részletes tanítására fokozott figyelmet fordítsunk. Sohasem volt ez aktuálisabb, mint ma, amikor a magyar ipar fellendítésére hazánk óriási áldozatokat hoz. Ezen akció sikerének egyik alapfeltétele nézetünk szerint az, hogy a keletkező ipartelemek műszaki vezetésére magyar szakérőkkel rendelkezünk. Gondoskodnunk kell tehát az e tekintetben tapasztalható hiányok sürgős pótlásáról, nehogy az a reánk nézve igen kedvezőtlen arány, melylyel ipartelepeink műszaki vezetői között a külföldiek képviselve vannak, iparunk magyarságának rovására még kedvezőtlenebb legyen.

Ezen elmellőzhetlennnek látott kitérő után engedje meg Nagyméltóságod, hogy tiszteletteljes előterjesztésünk befejezéséül néhány sorban főiskolánk áthelyezésének anyagi oldalával is foglalkozhassunk.

Nagyméltóságod előtt ismeretes, hogy az erdészeti főiskola ittmaradása esetén tanépületeinket tetemes költségbe kerülő újabb építkezésekkel bővíteni kell, mert az 1904. évi organizáció kapcsán létesített új tanszékek egy része a jelenlegi épületekben nem találhat helyet, s néhány régi tanszék helyiségei is kibővitést igényelnek. Erdészeti főiskolánk áthelyezése esetén ez a szükséglet itt természetesen elesik, ellenben ittmaradásunk nem várt esetben rövid idő alatt újabb szükségletek járulnak hozzá, mert növénykertünk és tanulmányi pagonyunk elavult berendezései nagyrészt sürgős megújítást követelnek és az erdészeti tanszékeknek sokáig el nem odázható folytatólagos szaporítása a tanépületek további kibővítését is elodázhatlanul szükségessé teszi.

Kétségtelen tehát, hogy *erdészeti főiskolánk rövid idő alatt ittmaradása esetén is olyan tetemes kiadásokat igényelne, amelyek áthelyezési költségeinek igen jelentékeny részét fedezhetnék.*

Amíg azonban a jelen székhelyen szükségessé váló kiadásokkal — Selmezbánya jelenlegi kedvezőtlen viszonyai és szép reményekkel egyáltalán nem biztató jövője miatt — erdészeti főiskolánk sikeres tevékenysége és akadálytalan fejlődése kellően nem biztosíthatnák, s *az áthelyezés szüksége előbb-utóbb — de valószínűleg rövid idő alatt — még égetőbben újra felmerülne*, addig az áthelyezés czélszerű megvalósítására fordítandó költségekkel erdészeti főiskolánk jövője minden irányban teljesen biztosíthatnák s ennél fogva a székhelykérdés is végleges megoldást nyerne.

Ebből az egybevetésből világos, hogy a két megoldási mód közül mindenképpen az utóbbi, vagyis *főiskolánk áthelyezésének czélszerű megvalósítása előnyösebb, mert minden költsége a végcélra fordított áldozat, mely cél elérhetésének mielőbbi biztosítása szakunknak és illetőleg hazánknak elvitázhatlanul érdekében áll.*

Ezekben voltunk bátrak lehetőleg röviden előadni tiszteletteljes előterjesztésünk indokolását. Mivel azonban a rövidségre való törekvés miatt csak a főbb dolgokra terjeszkedhettünk ki, nem mulaszthatjuk el Nagyméltóságod kegyes figyelmét felhívni egyrészt a tiszteletteljesen ide mellékelt emlékiratunkra, másrészt az Országos Erdészeti Egyesület ez ügyben tett előterjesztésére is, amelyek indokolásunkat más irányokban is kiegészítik.

Az utóbb említett előterjesztés — mint a fennebbieken is voltunk bátrak kiemelni — tanuságot tesz Nagyméltóságod előtt egyben arról is, hogy óhajtásunk a magyar erdészet közóhajával egybevág. Joggal mondhatjuk tehát, hogy előterjesztésünkben a magyar erdészet közóhaját ismételjük Nagyméltóságod előtt, azon törekvés által sarkalva, hogy a magyar erdészet korszerű haladásának és önálló fejlődésének biztos alapot adjunk. Az Országos Erdészeti Egyesület 1896. évi határozatából és előterjesztésünk bevezető soraiból kitetszőleg nem új keletű, nem valamely hirtelen támadt váagnak ad hangot, hanem szakunknak igen régi, jól megfontolt és komoly indokokon nyugvó óhajtása, amelyet most, amikor attól kell tartanunk, hogy szakunk ellenkező kívánsága daczára főiskolánk újabb építkezésekkel hosszú időre Selmezbányához kapcsolódik és a gazdasági szakoktatás gyökeres reformja a mi bajaink alapos orvoslása nélkül jut megvalósuláshoz: meggyőződésünk szerint ugy önmagunkkal és szakunkkal, mint Nagyméltósággal szemben erkölcsi kötelességünk megújítani és Nagyméltóságod elé terjeszteni.

A legmélyebb bizalommal tesszük ezt, mert a Nagyméltóságod eddigi kormányzati tevékenysége számtalan biztosítékot nyújt afelől, hogy a magyar erdészetnek ezt a komoly indokokon nyugvó óhajtását sem fogja figyelmen kívül hagyni, s bölcs belátásával módot talál hozzá, hogy a gazdasági szakoktatásnak hazánkra nézve megbecsülhetetlen horderejű reformálása kapcsán,

az erdészeti felsőbb szakoktatás rég vajudó kérdése is helyes megoldást nyerjen.

Ebbeli kérésünk tiszteletteljes ismétlésével vagyunk Nagyméltóságodnak

alázatos szolgálai:

Selmeczbánya, 1906. évi november hó.

Az erdőmérnöki osztály tanári kara: *Téglás Károly* s. k. az erdőhasználati tanszék tanára, előadó. *Vadas Jenő* s. k., az erdőmivelés-, védelem- és állattani tanszék tanára. *Bencze Gergely* s. k. a chemia, talaj- és klimatani tanszék tanára. *Dr. Kövessi Ferenc* s. k., a növénytani tanszék tanára. *Jankó Sándor* s. k., az erdőmérnöki tanszék tanára. *Muzsnay Géza* s. k., az erdőrendezési tanszék tanára.

Az erdőmérnöki szakosztály fenti előterjesztéséhez csatlakozunk: *Herrmann Miksa* s. k., mint a bányászati és erdészeti főiskola ez idő szerinti rektora. Mint közös tanárok: *Dr. Fodor László* s. k., az ábr. geometr. és technikai rajz tanára. *Dr. Bartha Béla* s. k., a jogi tanszék tanára. *Dr. Böckh Hugó* s. k., az általános geologia tanára. *Boleman Géza* s. k., a fizika és gyakorlati elektrotechnika tanára. *Kövessi Antal* s. k., az erdészeti géptan tanára.

Az 1898. évi XIX. t.-cz. második czimében foglalt rendelkezések mikénti végrehajtásáról Sopron vármegyében.

Irta: *Ratkovszky Károly.*

Az 1898. évi XIX. törvénycikk II. czimének hatálya alá tartozó erdőbirtokosságok gazdasági ügyviteli szabályzatainak megállapítása még nem történt meg hazánk egész területén, mert egyrészt a szavazásra jogosult birtokosok összeírása s a szabályzatok összeállítása és illetve tárgyalásra való előkészítésével járó teendőket a rendelkezésre álló, aránylag csekély számú személyzet, mely ezen ügy elintézésére hivatva van, még nem fejezhette be, másrészt pedig azért nem, mert vannak olyan birtokosságok is, amelyek az említett törvény üdvös rendelkezéseit eléggé nem méltá-